

ביאורים

במקומות רבים בכתביו מבאר ומברר הרב את נקודת המבט הנכונה על תהליך שיבת ציון בדורנו. משני צדי המתרט: הציוני-חילוני והחרדי המתנגד לציונות ישנה שגיאה יסודית, והיא: ייחוס התהליך למעשי אנוש בלבד. על כן, הניסיון לטעון: 'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה' מצד אחד, כמו הניסיון לטעון שאין לתת יד למהלך 'חילוני' של שיבת ציון מצד שני, הננו לוקה במבט קצר רואי. לדברי הרב, תהליך זה החל, בדחיפה אלוהית עליונה שפיעמה בלבבות רבים. רק מתוך דחיפה עליונה זאת, קם ונהיה הכוח לשוב אל הארץ ולהתמודד עם האתגרים שזימנה שיבה זו. נוסף לכך, ההצלחה של התהליך בדמות הפריחה והצמיחה של הארץ היא עדות לכך שתמה תקופת הגלות! ארץ ישראל מגיבה באהבה לבניה השבים אליה לאחר גלות ארוכה ואיומה. ייחוס התהליך למניע או גורם כזה או אחר נובעים ממחלת הגלות: הנשמות הינן שבורות ורצוצות ולא סיגלו לעצמן עדיין מבט כללי ומקיף הרואה בחזון המתרקם אל מול העיניים בארץ ישראל את יד ההשגחה - דחיפה אלוהית אדירה להשבת השכינה למקומה והתעוררות הנשמה בתוכנו לתיקון זה, ולא רק את יד האדם. הרב מכנה בכאב את המניעים והאידיאלים החילוניים הרעיוניים שביקשו להגיע את תהליך התחיה: "מחשבות... שהיו יכולות להמית גם עם חי, וקל וחומר שאין בהן כוח להחיות עם מת..." עם זאת, הרב אינו מתייאש ואינו מדבר סרה בעצם התהליך הגדול שמתרחש. והסיבה לכך היא כאמור, בגלל שגם אם אין בכוחנו עדיין להבהיר ולהסביר מה תכלית התהליך הזה ומה עומד בבסיסו אין זה מעלה או מוריד בעצם התהליך שהחל להתרקם. הרב רואה את התקווה בחפץ הפנימי המתגלה באומה לבנות את העיר ירושלים. לדבריו, זוהי הראיה לכך שאין כאן הסתפקות רק בממד החומרי, הסוציאלי, הביטחוני או המדיני. השאיפה לבנות את ירושלים היא עדות לרצון האומה לחזור אל שורש נשמתה הנצחית.

הרחבות

• חיי הקודש מתוך תחיית החול

לא יָכֻלוּ לָנֶגַע... וּמְקִיצָה אוֹתָנוּ לְתַחִיָּה. הרב קוק מבאר שתחיית הקודש תפרח למרות התפיסה החילונית של הבונים. במקום אחר רואה הרב קוק את תחיית הקודש באה דווקא מתוך תחייה חומרית מובהקת: "מתוך הרעננות החומרית והנפשית של חיי החול, אנו צריכים להדליק את אבוקת הקודש. כשיהיו חיי הגוף באומה מפותחים וחיי הטבע של הרוח עז וצוהל, אז יוכלו תנאים טובים של חיי קודש עוזים ומישרים, להיות נולדים. אל נפחד מפני תגבורת כח החיים, בכל אופן שבא - מתת אלוהים הוא ולברכה לעולם היא באה"

הרב קוק ממשיך ומבאר שגם להתנגדותו של ציבור תורני מסוים למהלך התחיה ישנו ערך בקידום הגאולה, מכיוון שעל ידו נעשה בירור הנדרש למהותה ואופייה של הגאולה: "גם כל אלה שעומדים מרחוק או שמתנגדים לכל הפעולות המביאות את הגאולה הגלויה, גם הם בכלל הזוכים הם, מפני שעל ידי תביעותיהם התוכן של התעסקות הגאולה מתבהר ומתורמם יותר, ונעשה יותר זך, יותר מאיר, יותר חיוני ויותר ישראלי אמיתי" [שמנונה קבצים ז, ר-רא].

שאלות לדין

"הַנְּנֹו הוֹלְכִים וּמְגַשְׁשִׁים פְּעוּרִים קִיר כָּל יְמֵי הַתְּחִיָּה הַלְאֻמִּית" - מה גורם לעוורון זה? האם גם כיום ישנם עדיין את אותן 'מחשבות איומות' המתוארות כאן?

הַנְּנֹו הוֹלְכִים וּמְגַשְׁשִׁים פְּעוּרִים קִיר כָּל יְמֵי הַתְּחִיָּה הַלְאֻמִּית, מַעַת אֲשֶׁר הִפְרָה בְּשִׁמְהָּ בְּאַרְץ הַחַיִּים. הַרְגֵשׁ הַחֶזֶק הַמְּפַעֵם בְּקִרְבָנוּ הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר עַז וְטָהוּר, הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹל וְנִשְׂאָ, מִכָּל הַהֶסְבְּרִים הַשּׁוֹנִים, אֲשֶׁר אָנוּ תְּמִיד מִתְאַמְצִים לְהַסְבִּירוֹ. לְבוּשִׁים צוּאִים אֲנַחְנוּ מְלַבִּישִׁים אֶת בְּנֵי הַמְּלָכָה, כִּי לֹא נוֹכֵל בְּנִשְׁמוֹתֵינוּ הַרְצוּצוֹת לְתַאֵר אֶת גְּדֻלוֹ - גְּדֻלוֹנוּ. מִה אֵימוֹת הֵן הַמְּחַשְׁבוֹת אֲשֶׁר עָלוּ עַל הַלֵּב מְרֵאשִׁית יְמֵי הַתְּגָלוֹת תְּחִיָּתָנוּ הַלְאֻמִּית עַד כֹּה!

מחשבות, שֶׁאִם הִיָּה בְּהֵן קָרְטוֹב שֶׁל אָמֶת הִיּוּ יְכוּלוֹת לְהַמִּית גַּם עִם חֵי וְקָל וְחִמְרֵי שְׂאִין בְּהֵן כַּח לְהַחִיּוֹת עִם מוֹת. אֲבָל כָּל אֱלֹהֵי הַמְּחַשְׁבוֹת הַזְּרוֹת וְכָל אֲרָחוֹת הַתְּהוֹ וְדַרְכֵי הַחַיִּים הָאֲפִלִּים הַיּוֹצִיאִים מִהֵן לֹא יְכֻלוּ לָנֶגַע עַד מִה בְּעִצְמָהּ שֶׁל נְשִׁמַּת אֱלֹהִים-חַיִּים הַהוֹלֶכֶת וּמְתַגְבֶּרֶת בְּתוֹכָנוּ וּמְקִיצָה אוֹתָנוּ לְתַחִיָּה.

מבשרת צִיּוֹן הַעוֹמֶדֶת עַל הַר גְּבוּהָ, הַאוֹמֶרֶת לְעָרֵי יְהוּדָה: הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם.

וְזוֹהוּ הַעַד הַיּוֹתֵר נְאֻמָּן עַל שְׁלֵמוֹת נְשִׁמַּת אֱלֹהִים חַיִּים הַמְּפַעֵמֶת בְּמִסְתָּרִים בְּתוֹךְ תְּנוּעַת הַתְּחִיָּה שְׁלֵנוּ, כִּי לֹא הִגִּיּוּנֵי לִבֵּב אֲנוֹשׁ וְלֹא רוּחַ בְּשׂוֹר חֲצִיר הִגָּה אֶת כָּל הַחֲזוֹן הַגְּדוֹל הַזֶּה שֶׁל תְּחִיָּתָנוּ, כִּי אִם דְּבַר ד' הוּא וְזָרֵם אוֹר אֶל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הַמְּתַגְלֶה בְּכָל תְּנוּעוֹתֵינוּ הַקְּטָנוֹת עִם הַגְּדוּלוֹת, הוּא הַהוֹלֵךְ לְפָנֵינוּ לְיִשְׁרָה הַדּוּרִים וְהוּא שׁוֹכֵן עִמָּנוּ גַּם בְּכָל טְמְאוֹתֵינוּ, מְצַמְצֵם אֶת כַּח גְּדֻלוֹ לְפִי מִדַּת כַּח גּוֹנוֹ הַשְּׁבוּר וּלְפִי חִילָה שֶׁל נְשִׁמַּתֵנוּ הַרְסוּקָה, שֶׁשְׁנִינָהּ יַחַד שְׂבִים לְתַחִיָּה בְּהַדְרָגָה אִשִּׁית, - הִנֵּה הוּא מְהַלְכָה שֶׁל הַתְּנוּעָה בְּעִצְמָהּ הַהוֹלֶכֶת בְּהַדְרָגָה אֶת מְסֻלוֹתֶיהָ הַצְּרוֹת, אֲשֶׁר כְּבֹר עֲבָרָה תְּקוּפוֹת שֶׁל יְאוּשׁ וְשִׁמְמוֹן, שֶׁבָּר רוּחַ וְטְמָטוֹם לִבָּב, וְהִנֵּה הִיא הַעוֹמֶדֶת לְפָנֵינוּ בְּגִדְלֵי לִבָּב וְתַאֲוֹת קִדְשׁ בְּלִבָּבָה וְאִמָּר גְּדוֹל בְּפִיָּה: לְבָנוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם הִיא חֲפָצָה, "לְעִשׂוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם תְּהִלָּה בְּאַרְץ" (שְׁעִיָה סב, ז).

עליתו שֶׁל זָרֵם מְהַלֵּךְ הַתְּחִיָּה עַד פְּדֵי גְבוּהָ קִדְשׁ זֶה מְבַטְחֵנוּ כְּבֹר, שֶׁהַתְּסִיָּה הַרוֹחֶנִית הַעֲכוּרָה בְּמַעַט הוֹלֶכֶת וְנָחָה, וְקִדְשָׁה וּמְנוּחָה יַחַד עִם גְּבוּרַת חַיִּים וְתַפְאֶרֶת יְחִילוֹ הַפְּעֵם לְפַעַם בְּנִשְׁמַתָנוּ, וּבְגָאוֹן שֵׁם ד' תִּלְךָ הַתְּחִיָּה אֶת דְּרָכָהּ כְּאֲשֶׁר לָהּ יְאֻתָּה.

(מאמרי הראיה ב, ירושלים)

הַפְּרָה בְּשִׁמְהָ - הוֹפִיעָה בְּצוּרָה בְּרוּרָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. **הַרְגֵשׁ הַחֶזֶק וְכו' -** כוח החיים של האומה המתעורר ומעורר את הדור, הוא הרבה יותר גדול וטהור מכל ההסברים השכליים על התהליך המתרחש לנגד עינינו ואת מניעיו בעיניים אנושיות. **לְבוּשִׁים צוּאִים -** בגדים מלוכלכים, הסברים קטנים לדבר גדול ועצום. **הַרְצוּצוֹת -** השבורות. **הַמְּחַשְׁבוֹת הַזְּרוֹת -** הסברים ארציים שונים המסבירים את כוונת תהליך זה של תחיית האומה. **וְזוֹהוּ -** תהליך התחיה הולך ומשתכלל למרות קטנות ההסברים השונים שאין בכוחם להחיות עם, וזה מוכיח שהגורם המחיה הוא גדול מאוד. **לְיִשְׁרָה הַדּוּרִים -** לישר דברים עקומים ומפריעים. **מְצַמְצֵם וְכו' -** כרעג, הופעת נשמת חיים זו קטנה היא, כי הופעתה לפי כוח המקבלים היכולים לקבלה, והם, כוח עמידתם שבור. **חִילָה -** כוחה. **שְׁשִׁינָהּ יַחַד -** כוח גויינו וחיל נשמתנו חיים גשמיים ורוחניים של האומה. **אִמָּר גְּדוֹל בְּפִיָּה -** דברים גדולים היא רוצה. **הַתְּסִיָּה הַרוֹחֶנִית הַעֲכוּרָה בְּמַעַט -** המאבקים, הויכוחים בענייני רוחניותה של האומה שהיה בהם גוון עכור, קטנות ושפלות. **וּבְגָאוֹן שֵׁם ד' -** תחיית האומה תישא בגאון את שם ה' על גדלה, להופעתה תהא כוונתה ולא למגמות נמוכות.